

Âsım'ın ilk çocukluk yılları, Hz. Ömer'den boşandıktan sonra Abdurrahman b. Yezîd'le evlenen annesinin yanında geçti. Henüz dört (veya sekiz) yaşlarında iken, Kubâ'ya gelen Hz. Ömer onu alıp götürmek istedi. Ancak Âsım'ın anneannesi Şemûs bint Ebû Âmir buna engel olmaya çalışınca Ömer halifeye başvurdu. Her iki tarafı da dinleyen Hz. Ebû Bekir, Âsım'ın ninesine verilmesini uygun gördü; Ömer de karara uymak zorunda kaldı (*el-Muvaṭṭaʿ*², "Vaşıyyet", 6). Âsım ilk çocukluk yıllarından sonra Hz. Ömer'in himayesinde yetişmiş ve onun tarafından evlendirilmiştir. Babasının hadis rivayet ettiği bilinen Âsım'dan iki oğlu Hafs ve Ubeydullah ile Urve b. Zübeyr rivayette bulunmuşlardır. Âsım'ın rivayet ettiği bir hadis Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde yer almıştır (III, 478).

Bütün kaynaklar Âsım b. Ömer'in uzun boylu, iri yapılı, son derece asil, cömert, hiç kimseyi incitmeyen ve kimsenin aleyhinde bulunmayan bir kişi olduğunu kaydetmektedir. Ağabeyi Abdullah b. Ömer kendisine sövüp hakaret etmeye yeltenen birine, "Ben ve kardeşim Âsım kimseye sövmeyiz" derken onun üstün ahlakını belirtmiştir. Şairliği ve güzel konuşmasıyla da tanınırdı. Rebeze'de öldüğü zaman ondan üç yıl sonra vefat edecek olan ağabeyi Abdullah, şair Mütemmim b. Nüveyre'nin, "Âh, ölüm (Âsım'ı) aramızdan almasaydı da birlikte yaşasaydık yahut beraber ölseydik" anlamındaki bir beytini okuyarak derin üzüntüsünü dile getirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

*el-Muvaṭṭaʿ*², "Vaşıyyet", 6; *Müsned*, III, 487; İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, V, 15, ayrıca bk. İndeks; Halife b. Hayyât, *et-Ṭabaḳât* (Ömeri), II, 588; Buhârî, *et-Târîḫü'l-kebir*, VI, 477; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 187-188; Taberî, *Târîḫ* (de Goeje), II, 642; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 136-137; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 115; Nevevî, *Tehzîb*, I/1, s. 255; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², IV, 97-100; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 56; a.m.f., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 52-53.

M. YAŞAR KANDEMİR

ÂSİM b. ÖMER b. KATÂDE

(عاصم بن عمر بن قتادة)

Ebû Amr (Ebû Ömer)

Âsım b. Ömer b. Katâde ez-Zaferî
(ö. 120/738)

İlk siyer ve megazî müelliflerinden, tâbiî.

Evs kabilesinin bir kolu olan Benî Zafer'e mensuptur. Çocukluk ve gençlik yılları doğum yeri olan Medine'de geçmiştir. Bedir Gazvesi'ne katılan dedesi

Katâde duyduğu hadisleri oğlu Ömer'e öğretmiş, o da bu hadisleri Âsım'a rivayet etmiştir. Babasından başka Câbir b. Abdullah, Enes b. Mâlik, Mahmûd b. Lebdî, büyük annesi Rumeyse ve Ali b. Hüseyin b. Ali'den hadis almıştır. Kendisinden hadis dinleyenler arasında oğlu Fazl, Muhammed b. Aclân, Abdurrahman b. Süleyman ve ünlü siyer ve megazî müellifi İbn İshak bulunmaktadır. İbn İshak'ın çok sayıdaki hocaları arasında kendisine en çok güvendiği ve adını en çok andığı dört âlimden biri odur. Rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer almış, Yahyâ b. Maîn, Ebû Zür'a ve Nesâî onun güvenilir bir muhaddis olduğunu söylemişlerdir. Âsım'ı güvenilir kabul etmeyenlerin de mevcut olduğu iddiasını Yahyâ b. Saîd el-Kattân şiddetle reddetmiştir.

Emevî halifelerinden Ömer b. Abdülâzîz (717-720) onu hilâfet merkezine davet ederek Şam Camii'nde megazî ve sahâbilerin menkıbelerine dair dersler vermesini temin etmişti. Halifenin vefatı üzerine Medine'ye dönmüş (720) ve burada on sekiz yıl kadar öğretim faaliyetinde bulunduktan sonra 738'de vefat etmiştir. 737, 735 hatta 724 yılında vefat ettiğine dair rivayetler de vardır.

Âsım b. Ömer'in siyer ve megazîye dair yazdığı eser günümüze müstakil bir kitap halinde intikal etmemiş, ancak İbn İshak, Vâkıdî, İbn Sa'd ve Taberî eserlerinin birçok yerinde ondan iktibaslar yapmışlardır. Yahudilerin Hz. Peygamber'in geleceğine dair verdikleri haberler, Hz. Peygamber'in annesi Âmine'nin ölümü, Hz. Peygamber ve ashabının Mekke'de Ebû Tâlib mahallesinde muhasara edilmeleri, Hz. Peygamber'in Kâbe'yi ziyaret için Mekke'ye gelen kabilelere İslâmiyet'i anlatması, Akabe biatları, Bedir ve Uhud başta olmak üzere muhtelif gazve ve seriyyelere dair geniş bilgiler onun rivayetleri arasında zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, s. 127-129; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Sâvî), s. 466; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*², V, 240-241; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 33-34; Sezgin, *GAS*, I, 279-280; J. Horowitz, *el-Megâzi'l-âlâ ve mü'ellifühâ* (trc. Hüseyin Nassâr), Kahire 1949, s. 47-49; Şâkir Mustafa, *et-Târîḫü'l-'Arabî ve'l-mü'errihûn*, Beyrut 1983, I, 156; Hâlid el-Asefî, "Âsım b. Ömer b. Katâde", *Mecelletü Külliyyeti'l-Âdâb*, sy. 8, Bağdad 1965, s. 226-242.

M. ZEKİ TERZİ

ÂSİM b. SÂBİT

(عاصم بن ثابت)

Ebû Süleymân Âsım b. Sâbit
b. Ebi'l-Aklah el-Ensârî el-Evsî
(ö. 3/624)

Hamıyyü'd-debr

(arıların koruduğu kişi)
lakabı ile tanınan sahâbî.

Âsım b. Ömer b. Hattâb'ın dayısı olup, Medineli ilk müslümanlardandır. Hicretten sonra Hz. Peygamber onunla Abdullah b. Cahş arasında kardeşlik bağı (*muâhât**) kurdu. Bedir Savaşı'nda müşriklerin elebaşlarından Ukbe b. Ebû Muayt'ı öldüren Âsım, Uhud Savaşı'nda müslümanlar dağıldığında Hz. Peygamber'in yanında kaldı. Bu savaşta azıllı müşrik kadınlardan Sülâfe'nin iki oğlunu öldürdüğü için Sülâfe onun başını getirene yüz deve vereceğini vaad etmiş, ayrıca kafa tasiyla şarap içmeye yemin etmişti. Âsım b. Sâbit ok atmakta maharet sahibi olduğu için müslümanlar arasında Hz. Peygamber'in okçusu olarak da ün yaptı. Onun kumandasında yedi (veya on) kişilik bir heyet, istek üzerine Hz. Peygamber tarafından muallim olarak Adal ve Kâre kabilelerine gönderildi. Bu heyet, Kureys'in Uhud'dan sonra müslümanlara bir daha saldırıp saldırmayacağını öğrenmekle de görevliydi. Yolda, adı geçen kabilelerin elçilerinden biri, müslümanlarca öldürülmüş olan Hâlid b. Süfyân'ın intikamını almak için fırsat kollayan Lihyânoğulları'na -önceden yaptıkları bir anlaşmaya göre- gizlice haber ulaştırdı. Bunun üzerine Lihyânîliler'dan yüz kadar okçu, Mekke ile Ufân arasındaki Recî suyu yakınlarında müslümanları kuşatarak teslim olmalarını istedi. Ancak Âsım b. Sâbit, "Allahım! Peygamberini durumumuzdan haberdar et!" diye dua ettikten sonra teslim olmayı reddederek savaşa girdi. Önce ok, sonra mızrak, daha sonra da kılıçla savaşan Âsım müşriklerden bir kişiyi öldürmüştü, iki kişiyi de yaralamıştı. Çantasında yedi ok bulunduğu, her biriyle bir kişi öldürdüğü de rivayet edilmiştir. Çetin bir mücadele sonunda, "Allahım! Ben ilk günler senin dinini korudum, sen de bugün benim cesedimi koru!" dedi ve ardından şehid oldu. Âsım'ın başını Sülâfe'ye götürüp yüz deveyi almak isteyen Lihyânîliler, âniden üzerlerine saldıran arılar yüzünden onun naaşına yaklaşamadılar. Arıların dağılması için geceyi beklemeye

mecbur kalan Lihyânlılar bu defa da birdenbire yağmaya başlayan yağmurun meydana getirdiği sellerin Âsim'in nâşını sürüklemesiyle emellerine kavuşamadılar. Âsim'in cesedi daha sonra da bulunamadı. Bu hadiseden dolayı Âsim "Hamiyyü'd-debr" (arıların koruduğu kişi) lakabıyla meşhur olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Meğâzî", 28; Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 355-356; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 178-180; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, III, 463; Taberî, *Târîh* (nşr. Yusuf Bey — Muhammed Efendi), Kahire 1326, III, 31; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, Haydarâbâd 1318, II, 512; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, II, 120; III, 111; Zehebî, *Tecridü esmâ' i's-şahâbe*, Kahire, ts., I, 281; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 569; Di-yârbekrî, *Târîhu'l-hamîs*, I, 454-455; Abdülcelîl Şelebî, "Âsim b. Sâbit eş-Şahâbî eş-Şehîd", *Mecelletü'l-Ezher*, XLVIII/3, Kahire 1397/1976, s. 331-335.

MÜCTEBA UĞUR

ÂSİM b. SÜLEYMAN

(bk. ÂSİM el-AHVEL).

el-ÂSİMİYYE

(العاصمية)

Endülüslü Mâlikî fakih
Ebû Bekir Muhammed b. Âsim'in
(ö. 829/1426)
fıkha dair manzum eseri
(bk. İBN ÂSİM, Ebû Bekir).

ÂSİMİYYE

(العاصمية)

Zerrûkiyye tarikatının Ebû Zeyd
Abdurrahman b. Ali el-Âsimî'ye
(ö. X/XVI. yüzyıl)
nisbet edilen bir kolu
(bk. ZERRÜKIYYE).

ASIN PALACIOS, Miguel

Don Miguel Asin y Palacios
(1871-1944)

İspanyol müsteşrik,
Endülüslü İslâm kültürü ve
Arap dili uzmanı.

Sarakusta'da (Saragossa) mütevazı bir tüccarın oğlu olarak dünyaya geldi. Babası öldüğünde lise tahsiline Escolapios Okulu'nda başladı ve bu öğrenimini aynı şehirdeki Cizvit Okulu'nda tamamlayarak Latince ve matematik grubundan diploma aldı. Asıl merakı matematikti ve mühendis olmak istiyordu. Maddî imkânsızlıklar tahsilini istediği branşta sürdürmesine imkân vermedi ve Sarakus-

ta'daki Edebiyat Fakültesi'ne girdi. Bu arada dışarıdan, şehrin din adamı yetiştiren Cizvit Enstitüsü'nün seminerlerine katıldı, buradan papazlık diploması aldı ve Sarakusta'daki bir kiliseye papaz tayin edildi (1895). Üniversite yıllarında Arap Dili ve Edebiyatı Kürsüsü hocası Julian Ribera Tarrago ile tanışması, İspanya'daki İslâm kültürü araştırmalarına yönelmesinde önemli rol oynadı. Hocasıyla hayli samimi ilişkiler kuran Asin Palacios bu ilişkileri üniversiteden mezun olduktan sonra da sürdürmüştür. Nitekim Ribera'nın kendisini bir evlât gibi görmesi ve katıldığı ilmi toplantılara onu da beraberinde götürmesi, henüz erken bir dönemde kendisine önemli bir akademik tecrübe kazandırmıştır.

Bu yıllar, tarihçilik alanında yeniliklerin yapıldığı, özellikle Şark kaynaklarının yeni baştan ele alındığı bir dönemdir; İtalyalı Michele Amari, kütüphanelerdeki Sicilya ile ilgili İslâmî kaynakları meydana çıkardı. Aynı dönemde Reinhart Dozy de İspanya'ya ait pek çok İslâm kaynağını bularak bu ülke tarihinde müslümanların yaptıkları yenilikleri ortaya koydu. Bu iki ilim adamının ulaştıkları sonuçlar ilim dünyasında büyük değişikliklere yol açtı. İslâmî araştırmaların oldukça ilgi gördüğü böyle bir dönemde yetişen Asin Palacios Madrid Üniversitesi'ne girdi ve ünlü Endülüslü İslâm kültürü uzmanı Francisco Codera ile çalıştı. Gazzâlî üzerine hazırladığı ve üstün derece ile tamamladığı doktora tezini *Algazel, dogmatica, moral y asctica* (Gazzâlî'de akîde, ahlâk ve zühd) başlığıyla yayımladı (1901). Bu neşre ünlü bilgin ve doktora jüri üyesi Marcelino Menendez y Pelayo'nun yazdığı takdim yazısı, onun bu alandaki kabiliyetini akademik çevrelerde tescil etmiş oluyordu. Asin Palacios'un "Mohidin" başlığını taşıyan ve Endülüslü müslüman düşünür Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye duyduğu ilginin ilk mahsulü olan makalesi Pelayo için neşredilen bir armağanda yer aldı (1899).

Doktorasını bitirdikten sonra Sevilla Üniversitesi Arapça Kürsüsü'ne çağrılmayı beklerken bu göreve Cardenas adlı bir başka bilgin getirildi. Sarakusta başpiskoposunun kendisini bir köye papaz olarak tayin etmek istediğini öğrenince akademik geleceği ile ilgili umutlarını kaybeder gibi oldu. Fakat hocaları Ribera ve Codera'nın araya girmeleriyle sonunda Madrid Üniversitesi'ndeki Arapça Kürsüsü'ne tayin edildi (1903).

1904'te hocası Codera'nın anısına hazırlanan *Homenaje a Don Francisco Codera* (Zaragoza 1904) adlı armağana "Al Avarroisme theológico de Sant Thomas Aquino" (Akinolu Thomas'ın ilâhiyat sahasındaki İbn Rüşdçülüğü) başlıklı makalesiyle katıldı ve bu yazı büyük yankılar uyandırdı. 1906-1909 yılları arasında hocası Julian Ribera ile birlikte *Cultura Española* adlı bir dergi çıkardı. Daha sonra kaleme aldığı iki makale kendisini oryantalist çevrelerin önemli bir siması haline getirdi. Bunlardan 1912'de, Mânevî ve Siyasî İlimler Kraliyet Akademisi'ne tayin edilip Pelayo'dan boşalan yeri doldurduğu sıralarda yazdığı "Abenmasarra y su Escuela: Origenes de la filosofia hispano-musulmana" (İbn Meserre ve ekolü: Endülüslü İslâm felsefesinin kaynakları) adlı makalesinde, bu İslâm filozofunun İbnü'l-Arabî gibi düşünürler aracılığıyla yalnızca İslâm düşüncesine değil, aynı zamanda İbn Cebrol (Avicbron) kanalıyla yahudi felsefesine, Roger Bacon ve Raymond Lull kanalıyla da hıristiyan felsefesine tesir ettiğini ortaya koydu. Onun İbn Meserre hakkındaki bu çalışması İslâm fikir tarihi üzerine yapılmış en değerli çalışmalardan biri sayılır. 1919'da İspanya Kraliyet Akademisi'ne üye seçildikten sonra kendisine asıl ününü sağlayan *La escatologia Musulmana en la Divinia Comedia (İlâhî Komedyâ'da İslâm uhreviyatı)* adlı eserini neşretti (İng. trc. Harold Sutherland, *Islam and the Divine Comedy*, London 1968). Bu eserinde, Dante'nin *İlâhî Komedyâ*'sında yer alan cennet, cehennem ve a'râf tasvirlerinin İslâm kaynaklarından, özellikle İbnü'l-Arabî ve Ebü'l-Alâ el-Maarrî'nin eserlerinden alındığını ileri sürdü. Bu görüş Batı ilim dünyasında, özellikle 1921 yılında Dante'nin 600. doğum yılını kutlama hazırlığı içinde bulunan İtalya'da şok tesiri yaptı ve çok şiddetli tepkilere yol açtı. Asin Palacios bu tepkilere ısrarla karşı koydu ve görüşlerini daha ayrıntılı olarak savunduğu bir ekle birlikte eseri büyük boy 609 sayfa halinde ikinci defa yayımladı (Madrid 1943). Karşı görüşte olanların tek delili Dante'nin Arapça bilmediği idi. Ancak Asin Palacios hıristiyan kültüründe isrâ, mi'rac ve özellikle a'râf inancının bulunmadığını söyleyerek Dante'nin bu konuları İslâmî kaynaklardan alıp işlediğini, Arapça bilmemekle birlikte Latince ve İspanyolca'ya yapılmış tercümelemlerden faydalandığını belirterek dil gerekçesine dayalı itirazı kolaylıkla çürüttü. Sonraki araştırmalar onu hak-